

PF

UNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

Kaj pomeni javni interes na področju varstva okolja?

Nejc Urankar

Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani

1. nacionalna konferenca Pravo za družbo in naravo: »Ali spreminjamo okolje na bolje?«

16. januar 2026

nejc.urankar@pf.uni-lj.si

PF

UNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

01

Opredelitev in pravni vidik interesa

PF

UNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

Opredelitev in pravni vidik interesa

zasebni
interesi

splošni
interesi

javni
interes(i)

PF

UNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

javni
interes(i)

PFUNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

Javni interes za kulturo

2. člen ZUJIK:

Javni interes na področju kulture je interes za ustvarjanje, posredovanje in varovanje kulturnih dobrin na državni in lokalnih ravneh, ki se uresničuje z zagotavljanjem pogojev za ustvarjanje, posredovanje in varovanje kulturnih dobrin, vključno s primernimi pogoji za delo delavcev v kulturi, **ter ga podrobneje opredeljuje nacionalni oziroma lokalni program za kulturo**. Pogoji se zagotavljajo skladno z načeli skupnega dobra, avtonomije, dostopnosti ter skladnega regionalnega in trajnostnega razvoja kulture

Javni interes v športu

4. člen ZŠpo-1:

(1) Javni interes v športu obsega naloge nacionalnega in lokalnega pomena, **ki se določijo v Nacionalnem programu športa v Republiki Sloveniji [...]** in so namenjene zagotavljanju pogojev, da se prebivalci Republike Slovenije več in bolj kakovostno ukvarjajo s športom in gibalnimi dejavnostmi za ohranjanje zdravja [...]

Javni interes pri graditvi objektov

2. člen GZ-1:

(1) Namen tega zakona je **zaščita javnega interesa** pri graditvi objektov.

(2) Za javni interes iz prejšnjega odstavka **se štejejo predvsem** varnost objektov, spoštovanje načela enakih možnosti, varstvo okolja, ohranjanje narave, varstvo voda, varstvo kulturne dediščine, spodbujanje trajnostne gradnje, skladnost umeščanja objektov v prostor, arhitektura kot izraz kulture, evidentiranje, uporabnost, učinkovitost, kakovost objektov in njihova usklajenost z okoljem v njihovem celotnem življenjskem ciklu.

PF

UNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

Kaj pa na področju varstva okolja?

javni
interes

PFUNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

Namen varstva okolja

1. odst. 4. člena ZVO-2

- spodbujanje in usmerjanje takega družbenega razvoja, ki omogoča dolgoročne pogoje za zdravje, počutje in kakovost življenja ljudi ter ohranjanje biotske raznovrstnosti

Cilji varstva okolja

2. odst. 4. člena ZVO-2

- preprečitev in zmanjšanje obremenjevanja okolja
- ohranjanje in izboljševanje kakovosti okolja
- varovanje in trajnostna raba naravnih virov
- ohranjanje biotske raznovrstnosti, naravnega ravnovesja in naravnih vrednot
- odpravljanje posledic obremenjevanja okolja
- izboljšanje porušenega naravnega ravnovesja
- ponovno vzpostavljanje njegovih regeneracijskih sposobnosti

Ukrepi varstva okolja

3. odst. 4. člena ZVO-2

- spodbujanje zmanjševanja potrošnje in proizvodnje trajnostnih proizvodov z upoštevanjem načel krožnega gospodarstva
- spodbujanje povečevanja snovne in energetske učinkovitosti proizvodnje in potrošnje
- spodbujanje opuščanja in nadomeščanja uporabe nevarnih snovi
- spodbujanje razvoja in uporaba tehnologij, ki preprečujejo, odpravljajo ali zmanjšujejo obremenjevanje okolja
- plačevanje onesnaževanja in rabe naravnih virov

PFUNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

Varovanje, ohranjanje in izboljševanje naravnega kapitala

ReNPVO20–30

- ohranjena visoka stopnja biotske raznovrstnosti in varovane naravne vrednote
- izboljšana kakovost tal
- zmanjšana neto rast površine pozidanih zemljišč
- izboljšana kakovost zraka do ravni brez čezmernih koncentracij onesnaževal
- za vse površinske in podzemne vode doseženo dobro kemijsko in ekološko ter količinsko stanje
- ohranjeno morsko okolje

Prehod v nizkoogljično družbo, ki učinkovito ravna z viri, preprečuje odpadke in z nastalimi odpadki učinkovito ravna

ReNPVO20–30

- zmanjšane emisije toplogrednih plinov v skladu s sprejetimi mednarodnimi zavezami
- dosežen napredek pri preprečevanju odpadkov, nastali odpadki pa prednostno pripravljeni za ponovno rabo, reciklirani ali predelani
- zmanjšana raba virov ter povečana snovna in energetska učinkovitost

Varovanje prebivalcev pred okoljskimi tveganji

ReNPVO20–30

- saniran del območij, ki so bila v preteklosti čezmerno onesnažena
- ohranjen vzorec zmanjševanja števila prebivalcev, izpostavljenih čezmernemu hrupu v okolju
- ohranjena varna raba biotehnologije in njenih produktov
- zmanjšana prisotnost nevarnih kemikalij v okolju
- izboljšano obvladovanje obremenitev zaradi virov elektromagnetnega polja in svetlobnega onesnaževanja
- zmanjšana izpostavljenost vplivom podnebnih sprememb ter občutljivost in ranljivost nanje s povečano odpornostjo in prilagoditveno sposobnostjo družbe

PF

UNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

zasebni
interesi

javni
interes

PF

UNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

Primer 1: Obveznost lastnikov gozdov, da dopustijo izvrševanje lovske pravice

“Zagotovljena je pravica do zasebne lastnine in dedovanja.”

—33. člen Ustave RS

PF

UNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

Primer 2: Omejen obratovalni čas gostinskih lokalov

“Gospodarska pobuda je svobodna.”

—1. odst. 74. člena Ustave RS

PF

UNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

Primer 3: “Slovenija pa bo ostala v temi in mrazu, brez elektrike.”

“Proizvodnja električne energije, plina in toplote iz obnovljivih virov energije ter gradnja in prevzem objektov in zemljišč, ki so zanjo potrebni, so v javno korist.”

—4. člen ZSROVE-1

PF

UNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

02

Usklajevanje interesov in vloga prava

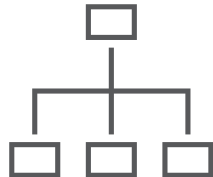
PF

UNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

Usklajevanje interesov in vloga prava

zakonodajna veja
oblasti

izvršilna veja
oblasti

sodna veja
oblasti

PF

UNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

zakonodajna veja
oblasti

Določanje načina uživanja lastnine—v *javnem interesu*

*“Zakon določa način pridobivanja in uživanja lastnine tako, da je zagotovljena njena gospodarska, socialna in **ekološka funkcija**.”*

—67. člen Ustave RS

*“Pri določanju načina pridobivanja in uživanja lastnine [...] je zakonodajalec dolžan uravnotežiti individualni in **skupnostni element lastnine**.”*

—Ustavno sodišče RS, U-I-60/98

PF

UNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

zakonodajna veja
oblasti

Določanje načina uživanja lastnine—v *javnem interesu*

*“Bolj ko je pri določeni kategoriji stvari izražen **javni interes** (gospodarska, socialna in ekološka funkcija), **večja je pravica skupnosti**, da poleg lastnika oziroma ob lastniku “gospodari” s to kategorijo stvari (postavlja omejitve lastninske svobode). Naloga zakonodajalca je, da uravnoteži individualistično funkcijo lastnine [...] in javne interese na področju gospodarstva, socialnih razmerij in varstva okolja.”*

—G. Virant, 2002, Komentar Ustave RS

PF

UNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

zakonodajna veja
oblasti

Določanje pogojev in načinov za opravljanje dejavnosti—*v javnem interesu*

*“Zakon določa pogoje za ustanavljanje gospodarskih organizacij. **Gospodarska dejavnost se ne sme izvajati v nasprotju z javno koristjo.**”*

—2. odst. 74. člena Ustave RS

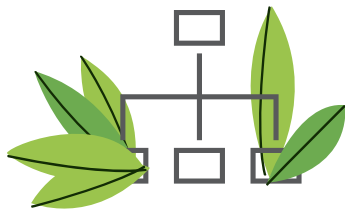
*“Država skrbi za zdravo življenjsko okolje. V ta namen zakon določa **pogoje in načine za opravljanje gospodarskih in drugih dejavnosti.**”*

—2. odst. 72. člena Ustave RS

PF

UNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

izvršilna veja
oblasti

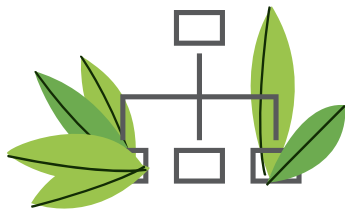
Varstvo javnega interesa—*javnih koristi* kot vodilo upravnega postopka

*“Pri postopanju in odločanju morajo organi [...] skrbeti za to, da stranke ne uveljavljajo svojih pravic v škodo pravic drugih in **ne v nasprotju z javno koristjo**, določeno z zakonom ali z drugim predpisom.”*

—1. odst. 7. člena ZUP

*“Inšpektorji opravljajo naloge inšpekcijskega nadzora **z namenom varovanja javnega interesa** ter interesov pravnih in fizičnih oseb.”*

—5. člen ZIN

izvršilna veja
oblasti

Varstvo javnega interesa kot vodilo urejanja prostora po ZUreP-3

*“Pri urejanju prostora je treba **skrbno tehtati in medsebojno usklajevati različne interese v prostoru.***

*Usklajevanje interesov poteka tako, da se doseže **trajnostni prostorski razvoj** glede na razpoložljivost in kakovost prostorskih zmogljivosti [...].*

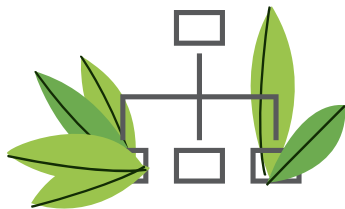
*Usklajevanje interesov poteka z **odgovornim sodelovanjem** med udeleženci pri urejanju prostora, med razvojnimi in varstvenimi javnimi interesi ter med državo in občinami.*

*Udeleženci pri urejanju prostora morajo pri izvajanju nalog urejanja prostora upoštevati javni in zasebni interes ter ju med seboj skrbno pretehtati in svoje odločitve vsebinsko utemeljiti.
Pri tem morajo poskrbeti, da zasebni interes ne škoduje javnemu.”*

PF

UNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

izvršilna veja
oblasti

Razlastitev—v javnem interesu

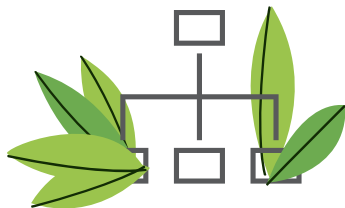
*“Lastninska pravica na nepremičnini se lahko **v javno korist odvzame ali omeji** proti nadomestilu v naravi ali proti odškodnini pod pogoji, ki jih določa zakon.”*

—69. člen Ustave RS

*“Razlastitev in omejitev ali obremenitev lastninske pravice je **dopustna le v javno korist, če je za doseg javne koristi nujno potrebna in je javna korist razlastitvenega namena v sorazmerju s posegom v zasebno lastnino.**”*

“O razlastitvah prednostno odločajo v upravnem postopku na prvi stopnji upravne enote [...] na drugi stopnji pa ministrstvo.”

—2. odst. 202. člena in 206. člen ZUreP-3

PFUNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakultetaizvršilna veja
oblasti

Razlastitev—v *javnem interesu*

*“**onesnaženje vodnih virov** lahko pomeni resno in dalj časa trajajočo (ali celo trajno) izgubo možnosti uresničevanja ustavne pravice do pitne vode vseh neposredno prizadetih oseb, ob tem pa tudi nepopravljiv poseg v širše okolje. **Izguba lastninske pravice** nad določenim [...] zemljiščem po drugi strani načeloma prizadene zgolj njenega lastnika, ki pa je tudi upravičen do primerne odškodnine za tak poseg in je zato pomen varstva lastninske pravice v konkretnih okoliščinah **lahko sorazmerno manjši.**”*

—VSRS Sodba X Ips 48/2024

+ razlastitev in omejitev lastnine v interesu varstva okolja, razlastitev v interesu ohranjanja narave, razlastitev zaradi izvajanja javnih služb na področju voda

—71. člen ZVO-2, 88. člen ZON, 42. člen ZV-1

PF

UNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

sodna veja
oblasti

Sodišče kot varuh javnega interesa—toda *katerega?*

*“Varstvo okolja in ohranjanje narave sta temeljni, ustavno zavarovani vrednoti. Ustava državi nalaga skrb za zdravo življenjsko okolje [...], pri čemer imajo **dolžnost zagotavljanja visoke ravni varstva okolja** tako zakonodajna kot tudi izvršilna in **sodna oblast**.”*

—Ustavno sodišče RS, P-8/23

*“Temeljna funkcija sodne oblasti je sojenje. **Sodniki so vezani na Ustavo in zakon**. Čeprav morajo vsi državni organi pri svojem delovanju spoštovati pravo, je to še posebej naloga sodne oblasti, saj prav sodstvo v konkretnih primerih zavezuječe pove, kaj je pravo.”*

—Ustavno sodišče RS, U-I-159/08

PF

UNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

Primer 4: “*The fish cannot go to court.*”

—AG E. Sharpston, C-115/09

“Okolje pa se pred sodiščem ne more braniti samo, ampak ga mora nekdo zastopati, na primer zavzeti državljani ali nevladne organizacije.”

— AG J. Kokott, C-260/11

Razširitev dostopa do sodnega varstva je eden od izrecnih ciljev
Aarhuške konvencije

PF

UNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

03

Nevladne organizacije kot zastopniki javnega interesa na področju varstva okolja

PFUNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

Pogoji in kriteriji za podelitev statusa v javnem interesu na področju varstva okolja

Status NVO v javnem interesu na področju varstva okolja lahko pridobi organizacija, ki izpolnjuje:

1. **splošne pogoje** za podelitev statusa nevladne organizacije v javnem interesu, določene z ZNOrg, in
2. dodatne pogoje, ki jih za opravljanje dejavnosti v javnem interesu na področju varstva okolja določa ZVO-2 (in na njegovi podlagi sprejeti Pravilnik)

Status podeli minister z odločbo, lahko tudi na več področjih

PFUNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

Pogoji za NVO

1. odst. 2. člena ZNOrg

1. je pravna oseba zasebnega prava s sedežem v RS
2. ustanovile so jo izključno domače ali tuje fizične ali pravne osebe zasebnega prava
3. je **nepridobitna**
4. je **neprofitna**
5. je **neodvisna** od drugih subjektov
6. ni organizirana kot politična stranka, cerkev ali druga verska skupnost, sindikat ali zbornica

Pogoji za NVO v javnem interesu

4. odst. 6. člena ZNOrg

1. njeni člani, če gre za člansko organizacijo, niso pravne osebe javnega prava
2. ima dejavnost, ki je v javnem interesu, opredeljeno v ustanovitvenem aktu
3. deluje najmanj 2 leti pred vložitvijo vloge za podelitev statusa
4. **lahko izkaže pomembnejše dosežke svojega delovanja na področju varstva okolja v zadnjih 2 letih pred vložitvijo vloge**
5. zadnji 2 leti pred vložitvijo vloge je sredstva pretežno uporabljala za opravljanje dejavnosti v javnem interesu na področju varstva okolja in je redno izvajala programe, projekte ali druge aktivnosti za uresničevanje namena in ciljev, ki so v javnem interesu
6. ima izdelan najmanj dvoletni program bodočega delovanja na področju varstva okolja, ki vsebuje redno izvajanje dejavnosti v javnem interesu
7. ji ni bila pravnomočno izrečena sankcija globe za hujši davčni prekršek ali prekršek, katerega narava je posebno huda, in ni bila pravnomočno obsojena zaradi kaznivega dejanja
8. nad njo ni začel stečajni postopek ali postopek likvidacije in
9. izpolnjuje druge pogoje, če tako določa zakon

PFUNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

Dodatni pogoji na področju varstva okolja

1. odst. 237. člena ZVO-2

Kriteriji za izkazovanje pomembnejših dosežkov

4. člen Pravilnika o določitvi kriterijev za izkazovanje pomembnejših dosežkov delovanja nevladne organizacije za podelitev statusa nevladne organizacije v javnem interesu na področju varstva okolja – **izkazati** mora **vsaj 4** od navedenih kriterijev

1. je ustanovljena zaradi delovanja na področju varstva okolja in
 2. aktivno deluje na področju varstva okolja najmanj 2 leti
-
1. aktivno sodeluje pri razvoju področja varstva okolja s tem, da širi strokovno znanje z izobraževanjem, usposabljanjem, seminarji, terenskimi akcijami ali delavnicami in razvija ali izvaja programe razvoja področja varstva okolja na drug primerljiv način
 2. izvaja promocijske aktivnosti na področju varstva okolja, pripravi in izvaja programe in projekte, namenjene ozaveščanju otrok, dijakov, študentov in odraslih o pomenu varstva okolja
 3. vzpodbuja aktivnosti in dialog med pristojnimi organi in organizacijami za čim uspešnejše reševanje vprašanj na področju varstva okolja
 4. aktivno sodeluje pri oblikovanju ukrepov države ali samoupravne lokalne skupnosti, predlaga dopolnitve ali sprejem predpisov in ukrepov ter aktivno sodeluje v postopkih javnih obravnav in posvetov na področju varstva okolja
 5. aktivno sodeluje z domačimi ali mednarodnimi strokovnimi organizacijami, ki izvajajo dejavnosti na področju varstva okolja
 6. izvaja dejavnosti na področju varstva okolja, ki so po kakovosti ali namenu primerljive z dejavnostjo javnih zavodov, oziroma dejavnosti, ki dopolnjujejo mrežo javnih zavodov po vsebini dela ali načinu delovanja, v skladu s predpisi, ki urejajo javne zavode
 7. soorganizira ali izvaja srečanja za izmenjavo in prenos znanstvenih ali strokovnih spoznanj na področju varstva okolja v domačem ali mednarodnem prostoru izvaja strokovno svetovanje civilni družbi na področju varstva okolja
 8. izdaja strokovno literaturo, publikacije, študije ali druge strokovne objave v medijih na področju varstva okolja ali drugih strokovnih publikacijah

PFUNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

Pravice NVO v javnem interesu na področju varstva okolja

- **ZNOrg**: uporaba poimenovanja nevladna organizacija v javnem interesu v imenu ali firmi (15. člen), prednost pri javnih razpisih (16. člen), druge spodbude in pravice (17. člen), sklad za razvoj NVO (28. člen)
- **ZDoh-2**: upravičenci do donacije iz namenitve dela dohodnine (142. člen)
- **ZBPP**: upravičenci do brezplačne pravne pomoči (10. člen)
- **ZUT**: oprostitvev plačila upravnih taks (24. člen)
- **ZUTD**: omiljena omejitvev začasnega ali občasnega dela (27.c člen)
- **ZSPDSL-1**: možnost brezplačne uporabe nepremičnega premoženja v lasti države ali občine (68. člen),
- **ZVO-2**: dialog o sistemu PRO med deležniki (53. člen), obveščanje o primerih okoljske škode in zahteva za ukrepanje (168. člen), sredstva proračuna države (230. člen), predlog članov Sveta za trajnostni razvoj in varstvo okolja (234. člen), povabilo v Strokovni svet za spodbujanje okolju prijaznih proizvodov (236. člen)
- **PoZ**: predlog članov podnebnega sveta (18. člen), posvetovanje z občinami glede občinskih objektov (19. člen)

PFUNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

Pravice NVO v javnem interesu na področju varstva okolja – *v upravnih in sodnih postopkih*

NVO s statusom v javnem interesu na področju varstva okolja sodelujejo v postopkih skladno z določbami zakonodaje, zlasti:

- položaj stranskega udeleženca v **postopku izdaje okoljevarstvenega soglasja** (90. in 102. člen ZVO-2)
- položaj stranskega udeleženca v **postopku izdaje okoljevarstvenega dovoljenja** (114., 128. in 133. člen ZVO-2)
- položaj stranskega udeleženca v **postopku izdaje odločbe o sanacijskih ukrepih** (168. člen ZVO-2)
- sprožitev postopka pred sodiščem za ustavitev izvedbe nameravanega posega ali njegovega obratovanja ali obratovanja naprave ali obrata ali izvajanja dejavnosti **za uresničevanje pravice do zdravega življenjskega okolja** (231. člen ZVO-2)
- položaj stranskega udeleženca v **postopku izdaje integralnega gradbenega dovoljenja** (67. člen GZ-1)

Posledično: dostop do pravnega varstva – **tožba v upravnem sporu** (103., 122. in 168. člen ZVO-2, 71. člen GZ-1)

PF

UNIVERZA V LJUBLJANI
Pravna fakulteta

Hvala za pozornost!